

Biologisk mångfald på Orkesta kyrkogård

Text och foto: Cristian Jaramillo

Tryckt i juli 2014

www.vallentunaforsamling.se
08-511 862 00

Svenska kyrkan
VALLENTUNA FÖRSAMLING

Förord till Orkesta kyrkogårdsområde

Följande dokument utgör delar av den inventering som gjorts på Orkesta kyrkogård som ett led i arbetet för att gynna den biologiska mångfalden och miljöcertifieringsarbetet genom att tillföra dokumenterad information om de organismer som påträffas i detta område. Informationen skall då kunna fungera för att upplysa besökare på kyrkogårdarna om växter och djur som kan påträffas däri samt i anslutning till dessa och därmed även bidra till en ökad positiv upplevelse.

Inventeringen som har gjorts innefattar följande grupper: Kärlväxter, dagfjärilar, lavar samt mer sporadiska observationer (eventuellt rapporter från andra personer) av andra levande arter/grupper. Gräs samt halvgräs har endast fotodokumenterats till en viss omfattning men på grund av tidsåtgången som det tar för en ordentlig artbestämning utan tidigare erfarenhet, kunde en ordentlig inventering inte göras.

För lavarna gjordes endast en översiktlig inventering över arter som kunde hittas på kyrkogårdarna. Lavar är organismer som består av en symbios (samlevnad/samarbete) mellan en svampkomponent, och oftast, en algkomponent. Detta "samarbete" är bräckligt och känsligt för förändringar i omgivningen och lavar är därför många gånger användbara som signalarter för att kunna upptäcka eller peka på förändringar i ett område eller urskilja områden som kan vara intressanta ur ett bevarandesyfte och därmed kändes lavar som en grupp som kunde vara intressant att inventera på kyrkogården, speciellt då kyrkogårdar utgör speciella habitat för vissa organismgrupper.

Inventeringen av samtliga grupper har varit av kvalitativ karaktär där förekomst av arterna för varje område varit det som prioriterats.

Kyrkogården delades in i mindre delområden (se karta på mittuppslaget) vilka, till skillnad från övriga grönområden på kyrkogården, har låtit växa mer eller mindre fritt under en del av tillväxtperioden de senaste åren. Inventeringen har därmed varit koncentrerad framför allt på dessa områden och när det gäller kärlväxterna har det gjorts allteftersom de olika arterna blommat för att lättare och mer korrekt kunna artbestämma dem. Vidare har även inventering av träd på kyrkogården gjorts.

Dagfjärilar har inventerats med hjälp av fjärlshåv överallt på kyrkogårdens område, men även närmast utanför för att få med områden som är något mer intakta.

Lavar har inventerats under hösten 2012 när förhållandena varit mer gynnsamma i och med den ökade luftfuktigheten och framförallt på de större träden innanför kyrkogårdsområdet. Ett antal träd av varje art valdes ut för detta ändamål. Lavinventering var mer generell med syfte på att ge en inblick över de vanligaste arterna som kunde påträffas på kyrkogården och är därmed inte en fullständig inventering över alla arter då detta kräver mer tid och erfarenhet för att kunna identifiera alla arter.

Allt material har dokumenterats i form av listor samt även fotodokumenterats för att kunna användas för framtida ändamål av arbetsgivaren.

Cristian Jaramillo

De månader som står först för varje växt är de månader där växten har sin blomningsperiod. Övrig information innefattar beskrivning av arten, storlek, förväxlingsarter om sådana finns eller i vissa fall om det påträffades förväxlingsarter i närheten, användningsområden om sådan information hittats, samt var växten påträffades under inventeringen och därmed var det finns möjlighet att hitta den igen.

Mindre växter

Humbleblomster (*Geum rivale*)

Maj-juli. Blommar vid en storlek på 20–50 cm. Ganska karaktäristisk med sina hängande klocklika blommor med brunröda foderblad och stjälk. Växer ofta på fuktig och näringsrik mark och hittades sparsamt på Orkesta kyrkogård. Hittades sydost om delområde 2.

Vitklöver (*Trifolium repens*)

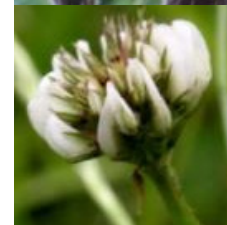
Juni-september. Känns bäst igen på dess vita, huvudformade blomställning och krypande växtsätt som till längden blir ca 30 cm. Bladen är 3-delade och varje småblad är mer eller mindre hjärtformat och 1–2 cm lång, ofta med ljusa teckningar. Vitklöver kan användas i t.ex. gräsfröblandningar, som betesväxt samt som färgväxt då t.ex. kan ge alunbetat ylle gul färg. Ganska vanlig i kyrkogårdsområdet och hittades bland annat på delområde 1.

Luktviol (*Viola odorata*)

Mars-maj. Luktviolens blommor är mörkblå/violetta men kan likna flera av de andra arterna likfärgade violerna som finns i området. En bra karaktär som kännetecknar denna art är dess starkdoftande blommor. Luktviol blir upp till 15 cm, är nästan kal och har njur-hjärtlika och finludna blad. Luktviolens blommor kan kanderas och användas för att pryda bakverk och de används även för parfymtillverkning. Arten kunde bland annat hittas på delområde 1.

Stormåra (*Galium album*)

Juni-augusti. Liksom andra måreväxter har stormåran 4-kantig stjälk men känns bäst igen på dess storlek då den blir upp till 1 meter, dess relativ släta stjälk och de svällda lederna. Förutom dessa drag kan stormåra även kännas igen på de vita blommorna samt att den har 6–8 blad i kransar, åtminstone vid stjäleklederna. Stormåra hittades bland annat på delområde 1 men fanns rikligt även utanför norra kyrkogårdsmuren.

Rödklöver (*Trifolium pratense*)

Maj-september. En ganska vanlig företeelse på kyrkogården om den får växa fritt. Rödklöver kan bli upp till 60 cm hög, dess blommor sitter på en huvudlik ställning och är rödrosa till färgen. Bladen är 3-delade där småbladen är äggrunda-avlånga till formen och något mjukhåriga, oftast med vita teckningar, något som gör den lättare att känna igen. Inga liknande arter hittades i området, dock kan skogsklöver, som liknar rödklöver, förekomma men dess blad saknar vita fläckar och är något mer avlånga. Genom torkning och malning av blommorna gjorde man förut mjöl och ska även kunna användas som färgväxt. Rödklöver hittades bland annat på delområde 2.

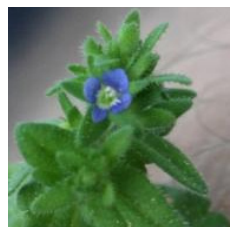
Armenisk pärlhyacint (*Muscari armeniacum*)

Maj. Karaktäristiskt utseende för pärlhyacinter som blir upp till 25 cm hög. Ganska vanlig men blommar endast under maj och föredrar frisk och även ibland något mer sandig mark. Blommorna sitter i en axlik klase och är något elliptiska, längre än breda samt ljusblå till färgen med vita-bleka utstående flikar. Arten kan lätt förväxlas med pärlhyacint och mörk pärlhyacint men färgen, blomformen samt de ljusa flikarna gör att de lättare kan skiljas åt. Vissa exemplar kunde hittas på delområde 2.

Fältveronika (*Veronica arvensis*)

April-augusti. Fältveronika blir högst 25 cm och kännetecknar sig bl.a. genom sina nästan oskaftade blommor som är blå-vita, inte bredare än 2-3 millimeter och sitter på växtens topp väldigt nära varandra. Bladen är grovt såg-, trubbigt tandade, håriga och äggrunda i sin helhet. Kan bland annat förväxlas med vårveronika men den sistnämnda har flikiga blad medan fältveronika har mer hela blad. Denna art kunde bl.a. hittas på delområde 2 där andra veronikor också kunde hittas.

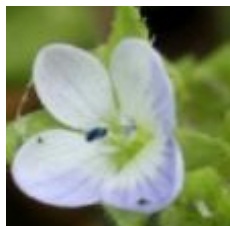
Prästkrage (*Leucanthemum vulgare*)

Juni-augusti. Prästkrage blir upp till 70 cm hög. Arten är väldigt karaktäristisk med sina vita strålblommor och gula diskblommor. Flera arter kan dock ha liknande blommor men bladen är oftast annorlunda. Prästkragens blad är avlånga och tandade samt att den har spatellika rosettblad. Väldig vanlig på de olika områdena på kyrkogården men kunde bl.a. hittas på delområde 4.

Åkerveronika (*Veronica agrestis*)

April-september. Åkerveronika blir upp till 25 cm lång och kan likna andra veronikor men har bland annat större blommor (3-6 mm breda) än t.ex. fältveronika och blommorna är oftast ljusblå med vit nedre flik (den smalaste) och sitter oftast ensamma på tunna skaft från bladvecken. Bladen är äggrunda, grunt naggade och med tydlig spets. Finns förmodligen på olika områden men på kyrkogårdsområdet hittades den bl.a. på delområde 3.

Åkerviol (*Viola arvensis*)

April-oktober. Vid blomning är åkerviol relativt lätt att känna igen. Arten kan bli ca 40 cm hög och har vita blommor som många gånger har en gul fläck på den nedersta blomfliken. Själva blomman blir 8-20 mm breda. Styvmorsviol kan ibland förväxlas med åkerviol men den förstnämnda har oftast större blommor, är flerfärgad och har en längre sporre (sticker ut ordentligt på baksidan av blomman). Vid tidpunkten för inventeringen kunde åkerviol bl.a. hittas på delområde 3 samt utanför norra muren.

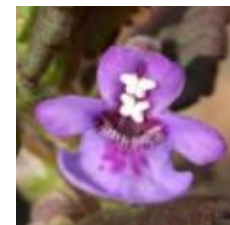
Brunört (*Prunella vulgaris*)

Juli-augusti. Väldig vanlig växt som blir upp till 25 cm med en uppstigande, gles hårig stjälk som är brunviolett-grön. Bladen är avlånga, grunt naggade men ibland helbräddade och sitter motsatta på relativt långa skaft. Det översta bladparet sitter ofta tätt under blomställningen. Rödviolett foder med blåvioletta blommor som ibland kan vara bleka eller rosa, med svagt tandad underläpp. Har inga direkta förväxlingsarter som förekommer i området. Hittades på flera av delområdena men bland annat på delområde 3.

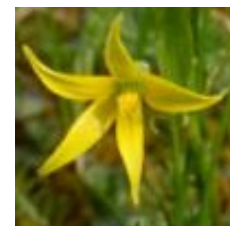
Jordreva (*Glechoma hederacea*)

April-juni. Jordreva är ganska vanlig och rätt karaktäristisk i sitt utseende. Växten har ett krypande växtsätt och blir upp till 15 cm. Bladen är njurformade, grovt naggade och något brunröda till färgen. Själva blomman är oftast blåviolett med ganska bred underläpp jämfört med den övre. Man kan ofta se de vita ståndarknapparna som sitter korslagda på/under överläppen. Jordreva är väldigt allmän men kunde bl.a. hittas på delområde 4.

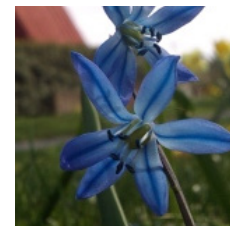
Vårlök (*Gagea lutea*)

April-maj. Vanlig på kyrkogårdar och liknande näringsrika och fuktiga jordar. Vårlök blir upp till 50 cm och har gula blommor med vardera 6 blad. Dessa är oftast rundade i spetsen och blommorna blir 15-18mm breda. Bladen är långa och gröna-blågröna, nertill rännformade och något ihopvikta/huvliknande kanter vid spetsen. Torkade och malda lökar kunde förut användas som nödbrod. Hittades mest på den västra delen av kyrkogården men en del på bl.a. delområde 4.

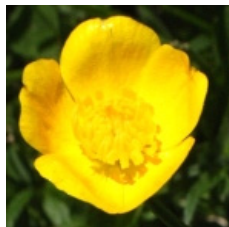
Rysk blåstjärna (*Scilla siberica*)

Maj. Vanlig inslag på kyrkogården och som syns väldigt tydlig. Blommorna är mörkblå och har gråblå ståndarknappar. 1-3 eller ibland upp till 5 blommor sitter på den något kantiga eller plattade stjälken som blir upp till 20 cm hög. Kan mest förväxlas med arter av samma släkte men dessa är oftast mer sällsynta. Delområde 4 hade flera individer av denna art.

Revmörblomma (*Ranunculus repens*)

Maj-juli. Revmörblomma har glänsande gula blommor som blir 1.5-3 cm breda och ett krypande växtsätt. Från stjälken skjuts det ut jordlöpare som rotar sig och bildar nya plantor. Bladen är 3-delade och varje småblad är flikig med den mittersta småbladet tydlig skaftad, något som är speciellt karaktäristiskt för arten liksom dess räfflade blomskåp. Väldig vanlig på kyrkogården och hittades bl.a. på delområde 4.

Sloknunneört (*Corydalis pumila*)

April-maj. Som andra nunneörter har blommorna ett trumpetliknande utseende och växten har oftast klasar om 4-10 blommor. Till färgen är de blekt purpurröda, eventuellt med lite gult i sidokanten. Sporren är 6-10 mm lång och relativt rak. Stödbladen är solfjäderformigt flikiga, vilket är väldigt karaktäristiskt då det endast finns en annan art med liknande stödblåd. Sloknunneört blir upp till 15 cm hög och har två dubbelt 3-delade stjälkblad. Längst ner på växten finns det även en rotnöl som blir 1-2.5 cm stor. Hittades vid delområde 4.

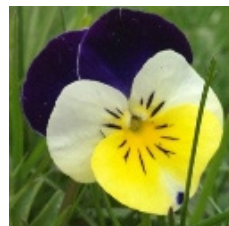
Röllika (*Achillea millefolium*)

Juni-oktober. Röllika är en väldigt vanlig korgblommig växt som blir upp till 70 cm hög med blomknippen på topparna. Blommorna är 3-5 mm breda med 4-5 vita eller ibland rosa strålblommor. Stjälken är upprätt, mjuk gleshårig och dess blad (se bild) gör det lättare att känna igen arten då dessa är lansettlika och 2-3 gånger djupt parflikiga och håriga. Röllika kan ibland användas som prydnadsväxt och användes förut som magstärkande medel och sårrengörare. Hittas i stort sett överallt på kyrkogården, bland annat på delområde 5.

Styvmorsviol (*Viola tricolor*)

April-oktober. Styvmorsviol kan oftast kännas igen på att den kombinerar tre färger, oftast blå, gul och vit. Den blir upp till 25 cm hög och är relativt vanlig på kyrkogården. Vid de fall där den kan förväxlas med åkerviol, kan styvmorsviol kännas igen på att den har en rätt utstickande sporre bak på blomman till skillnad från åkerviol som har en kortare sporre. Liksom åkerviol användes det inom farmakopén. Odlade penséer är förädlade hybrider mellan styvmorsviol och andra större arter av violer. Hittades bland annat på område 5.

Svartkämpar (*Plantago lanceolata*)

Maj-augusti. Svartkämpar har stora, lansettlika rosettblad som är relativt kala förutom vid basen. Blommorna sitter i ett axligt, kottformad ställning på en upp till 50 cm lång, femkantig stjälk. Vid utblomning sticker de vita och långa ståndarna ut med sina vita ståndarknappar. I området kan dessa möjligen förväxlas med rödkämpar men dessa har betydligt bredare rosettblad som är kort, vithåriga och vid utblomning har rödkämpar rosa ståndarsträngar och vita-lila ståndarknappar. Hittades på flera områden, bland dem område 5.

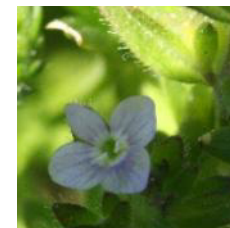
Fårtunga (*Anchusa arvensis*)

Juni-september. Fårtunga blir upp till 40 cm och känns bäst igen på sina ljusblå blommor som är femflikiga och något olikstora samt på sitt sträva och borsthåriga utseende. Den enda som kan likna är dess släkting oxtunga som dock har mer lilafärgade blommor och blomflikarna är mer jämstora, dock hittades inget exemplar av oxtunga på kyrkogårdsområdet. I kyrkogårdsområdet förekom det endast på grusbädden söder i anslutning till kyrkan men kan komma upp i andra områden med liknande egenskaper, bland annat vägkanter.

Majveronika (*Veronica serpyllifolia*)

Maj-juli. Har vid blomning vit-blekblåa blommor med väldigt markerade mörkblåa ådror. Karaktäriserar sig också genom att dess stjälkblad är nästan helbräddade. Ett annat bra kännetecken som kan hjälpa till att känna igen majveronika och skilja den från andra liknande arter är dess uppstigande blomskott. Själva blommorna blir 4-8 mm breda och hela växten blir upp till 25 cm lång. Hittades mest på område 6.

Bergdunört (*Epilobium montanum*)

Juni-augusti. Blomman är nästan 1 cm bred, fyrbladig och kronbladen är urnuppna i spetsen. Färgen är oftast rosa men nästan vita exemplar kan förekomma. Karaktäristiskt är bland annat den fyrflikiga märket på stiftet, stjälken är relativt fåbladig och bladen har oftast fler än 15 tänder/sida. Även växtens storlek är en bra sak att ha i åtanke då den blir upp till 80 cm, vilket kan jämföras med arten backdunört som den kan förväxlas med och som blir upp till 25 cm och har mindre blommor. Bergdunört hittades sparsamt på område 6.

(Liten) Blåkllocka (*Campanula rotundifolia*)

Juli-september. Blåkllocka är väldigt lätt att känna igen på sitt spåda struktur och klockliknande blommor som för det mesta är ljusblå/lila men ibland även vita. Växten blir upp till ca 50 cm hög och blommorna blir 15-25 mm långa. I området är det endast stor blåkllocka som den kan förväxlas med men den sistnämnda är betydligt högre och har längre blommor som är även mörkare och bredare..Blåkllocka hittades på flera platser i kyrkogården men talrik hittades den på delområde 6 bakom kyrkan där det fanns både blå och vita exemplar.

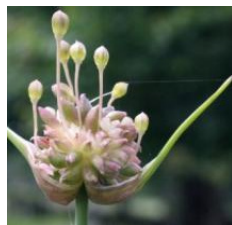
Ärenpris (*Veronica officinalis*)

Juni-augusti. Hör till släktet veronikor, vilket man kan se på dess blommor som har ojämnstora flikar. Stjälken på ärenpris är tätt mjukhårig och växer på ett liggande-uppstigande sätt och blir upp till 30 cm. Blommorna blir 6-8 mm breda, är blekblå/blekblå och kortskaftade samt växer i parvisa blomklasar. Bladen på ärenpris, liksom de på teveronika, kunde förut användas till att göra örtte. Enstaka exemplar av ärenpris hittades på område 6.

Backlök (*Allium oleraceum*)

Juli-augusti. Känns igen på den huvudlika strukturen bildad av rödvioletta, löklika groddknoppar där det sticker ut några få blekröda-grönbruna blommor på långa skaft. Under hela den strukturen sitter det två oliklånga och kvarsittande hölsterblad. Till höjden blir backlök upp till 60 cm hög. Smala blad av backlök kunde förut användas som krydda. Några exemplar av backlök hittades på nordvästra kanten på kyrkogårdsmuren, miljöer som är gynnsamma för backlök liksom hällmarker och andra torra och friska områden.

Penningört (*Thlaspi arvense*)

Maj-oktober. Penningört är en växt som kan bli upp till 50 cm hög och har små, vita blommor med gula ståndarknappar. Stjälkbladen är spjut-/pillika, nästan stjätkomfattande och helbräddade-glestandade. Bästa karaktärsdraget är nog fruktskidorna som är mer eller mindre runda med urnupen spets och dessa skidor är förmodligen de som gett upphov till artens svenska namn. När den krossas ger tydligen växten ifrån sig en skarp doft av senap eller lök. Hittades på flera ställen men mest synlig på nordvästra kanten av kyrkogårdsmuren.

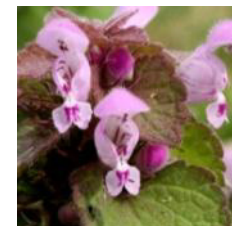
Sibirisk fetblad (*Phedimus hybridus*)

Juli-augusti. En vanlig växt på kyrkogårdsmuren tillsammans med andra fetbladsväxter. Sibirisk fetblad känns igen på dess krypande stjätkar och täta bladskott mot spetsen. Själva bladformen är något spatellik och trubbtandade. Blomställningen är relativt gäst och blommorna har avlånga kronblad och är gula till. Till växtsättet kan den nog förväxlas med kaukasisk fetblad som dock har något kortare och rombiska blad och har rosa blommor. Sibirisk fetblad blir upp till 25 cm hög.

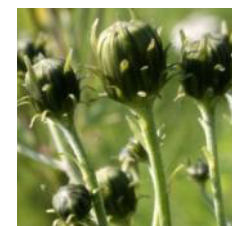
Rödplister (*Lamium purpureum*)

April-oktober. Rödplister är ganska vanlig och trivs på olika slags miljöer. På höjden blir den upp till 35 cm och bladen är äggrunda och långskaftade nedtill och kortskaftade upptill. Kanterna på bladen är trubbigt sågtandade-naggade, inte lika sågtandade som vitplisters blad, samt regelbundet tandade. Själva blommorna blir 10-20 mm och är rödrosa, ibland med något fläckig underläpp. Några exemplar av rödplister hittades bland annat vid den stora parkeringen samt vid den mindre parkeringen utanför södra kyrkogårdsmuren.

Flockfibbla (*Hieracium umbellatum*)

Juli-oktober. Flockfibbla känns bland annat igen på dess många blomkorgar, även om det kan variera ibland. Innan de gula blommorna slagit ut är kan denna art bland annat kännas igen på de utåtböjda holkfjäll (som på bilden). Växten kan bli upp till 100 cm hög och har 10-30 stjätkblad som är glestandade och lansettlika. Dessa är nästan kala på ovasidan och enkelt håriga under samt något nedvikta mot kanterna. Bilden visar blomställningen innan blommorna slagit ut. Blommorna användes förut som färgväxt då de färgar gult. Flockfibbla hittades mest i området norr om kyrkogårdsmuren.

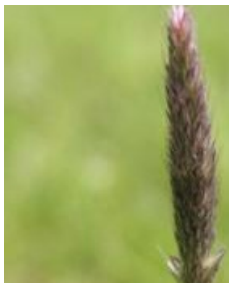
Kirskål (*Aegopodium podagraria*)

Juni-augusti. Kirskål har fårig och kantad stjälk som är ihålig och storleken är upp till 1 meter hög. Blommorna sitter på flockställd struktur och är små och vita. Bladen är bra kännetecken för kirskål då dessa är långskaftade och dubbelt tredelade med skarptandade småblad, något som gör det lättare att skilja mellan liknande växter. Kirskål har även en speciell smak och kan användas i matlagning i t.ex. pajer eller dess blad som spenat. Påträffades rikligt bland annat utanför norra kyrkogårdsmuren men hittas lätt på andra platser.

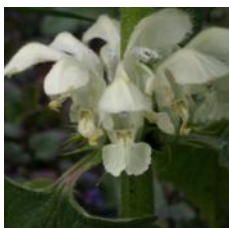
Ängskavle (*Alopecurus pratensis*)

Maj-juni. En av de vanligaste gräsarterna som förekommer på kyrkogårdsområdet. Ängskavle kan bli upp till 120 cm hög med en vippa som är upp till 10 cm lång. Vippan är oftast långsmal och spetsig i toppen samt ganska mjuk och böjlig. Kan ibland förväxlas med timotej men den sistnämnda är styvare, har mer avrundad spets och småaxen är annorlunda. Som nämnt ovan är den ganska vanlig och påträffades mer eller mindre överallt där gräs tillåts växa upp.

Vitplister (*Lamium album*)

Maj-september. Vitplister är den enda vitblommiga i släktet plistrar och är därför lätt att känna igen och att skilja från t.ex. rödplister. När blommor inte finns närvarande kan den möjligen påminna om brännässlor då den har sågtandade blad men den saknar dock brännhår. I övrigt är blommorna ställda i kransar och har urnupen underläpp. Till höjden blir vitplister 80 cm hög och stjälken är ihålig. Vitplister påträffades vid vägkanten, söder om kyrkogårdsmuren.

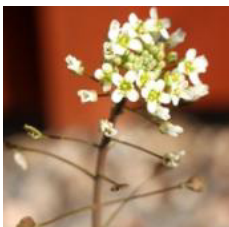
Harkål (*Lapsana communis*)

Juli-september. 20-120 cm. Harkål har 8-15 blekgula blommor och en grenig stjälk som nertill är styvhårig och upptill kal. De övre bladen är nästan hela och äggrunda-lansettlika medan de nedre blad har en stor buktad ändflik och små parflikar. Harkål hittades på norra sidan strax utanför kyrkogårdsmuren.

Lomme (*Capsella bursa-pastoris*)

April-oktober. Lomme blir upp till 40 cm hög och har vita blommor med fyra kronblad. Längst ner vid basen av stjälken finns rosettställda blad som är parflikiga-hela medan övriga stjälekblad är pillika och stjälekofattande. Dock är det som är mest karaktäristiskt för lomme dess triangulära-hjärtformade fruktskidor. Anses vara ett vanligt förekommande ogräs. Förr i tiden användes lomme mot frossa. Lomme är ganska vanlig och hittades bland annat intill kyrkan samt vid den mindre parkeringen söder om kyrkogården.

Hundkåx (*Anthriscus sylvestris*) (inte egen bild)

Maj-juli. Hundkåx är en flockblommig växt där blommorna är ställda i grupper, så som t.ex. kirsikål. Blommorna är vita och kantblommorna är större än de inre. Arten kan bli upp till 150 cm hög och dess stjälekblad är 2-3 gånger pardelade och glansiga. Stjälken är kantig och ihålig samt även hårig nertill med många grenar. Det finns många förväxlingsarter men det som bäst kännetecknar hundkåx är dess frukter som är bruna, avlånga, blanka och med två korta spröt i änden. Växten kan användas som färgväxt och är väldigt vanlig till skillnad från många andra liknande arter. Återfinns utanför muren på många ställen, bland annat norra sidan samt södra sidan vid vägen.

Åkertistel (*Cirsium arvense*)

Juli-september. Åkertistel är ganska vanlig och blir upp till 150 cm hög. Blommorna är ljusrödvioletta och väldoftande på äggrunda korgar. Stjälken är rikt bladig, upptill hårig och har parflikiga blad med borsttaggig kant som är kala ovan och gråvitt filt-håriga under. Kan förväxlas med andra arter men korgens form och de korta uddtaggarna på dess holkfjäll kan vara till hjälp för att skilja den från andra arter, liksom övriga nämnda kännetecken. Hittades nära verkstaden norr om kyrkogårdsmuren.

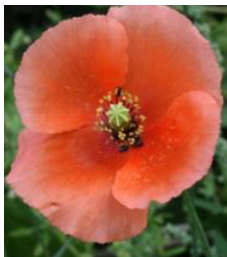
Snärjmåra (*Galium aparine*)

Juni-september. Snärjmåra är en krypande växt som kan bli upp till 120 cm lång som liksom andra måror har fyrkantig stjälk och blad i kransar om 6-8. Trots den grova stjälken är den ganska vek och bryts lätt av. Blommorna är vita och få till skillnad från t.ex. stormåra. Viktigaste kännetecknet är nog dess sträva blad och stjälk av nedåtriktade borst som lätt fastnar på t.ex. kläder. Kan lätt förväxlas med småsnärjmåra som dock inte hittades i området men kan förekomma, dock är denna mindre samt har små, grönaktiga blommor. Lite kurios är att snärjmåra kunde förut användas som mjölksil, möjligen för att filtrera bort djurhår och annat. Hittades bland annat nära verkstaden norr om muren, samt även vid grushögarna på norra sidan av den stora parkeringen.

Rågvallmo (*Papaver dubium*)

Juni-augusti. 20-70 cm. Vid blomning är det lätt att känna igen flera av de som tillhör släktet vallmoväxter på deras stora rödororangea blommor. Rågvallmo kan ibland ha svarta fläckar längst in på kronbladen. Fruktkapseln har 6-8 ljusa märkestrålar (på bilden ser man bara ovensidan av kapseln med strålarna i asteriskformad struktur) och själva kapseln är avlång och kal, något som kan skilja den från andra arter av vallmo. Stjälkbladen är 2-3 gånger parflikiga med de övre oskaftade eller kort skaftade. Kan ibland hittas som kvarlämnad rest och det exemplaret som hittades norr om muren vid Orkesta var nog just en sådan kvarlämnad rest.

Krustistel (*Carduus crispus*)

Juni-september. Stjälken är nästan kal, grenig och brett vingad. Taggarna är ca 3 mm långa och ger krustistel dess taggiga utseende hela vägen upp. Bladen är lansettlika, relativt flikiga och med veka taggar samt håriga men distinkt vitt filthåriga på undersidan. Har ofta korgsamlingar på 3-5 blommor som sitter på en korgskaft utan taggar. Korgarna är 1.5-2.5 cm breda, nästan kala och taggiga med uppåt-utåtriktade holkfjäll. Påminner en del om piggtistel som dock har 1-4 korgar i samlingar och inte är vitt filthåriga på undersidan av bladen. Kan också förväxlas med kärstistel som dock är vasstornig och har smalare och djupflikigare blad. Krustistel kunde hittas nära komposten utanför norra kyrkogårdsmuren.

Stor blålocka (*Campanula persicifolia*)

Juni-augusti. Stor blålocka blir dubbel så stor som vanlig (liten) blålocka, upp till 100 cm. Förutom storleken på både själva växten och blommorna, som det ibland kan finnas mindre exemplar av, skiljer sig stor blålocka genom att den har väldigt långa märkesflikar, upp till 10 mm långa medan de är ganska korta hos blålocka. Stor blålocka hittades ganska rikligt vid hällmarksområdet utanför den norra kyrkogårdsmuren.

Tjärblomster (*Viscaria vulgaris*)

Maj-juli. Blir upp till 60 cm med blommor som vardera har fem kronblad och är rödvioletta. Stjälkbladen är långsmala, lansettlika och sitter motsatta på den ogrenade stjälken. Nedanför dessa är stjälken något klibbig och längst ner finns långsmala rosettblad. Ganska vanlig på torr terräng och några exemplar hittades på hällmarksområdet utanför norra kyrkogårdsmuren.

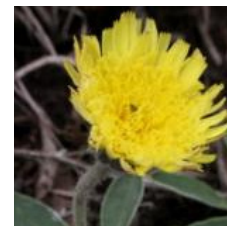
Sparvicker (*Vicia tetrasperma*)

Juni-augusti. Späd, klättrande växt som blir upp till 70 cm lång. Karaktäriserar sig bl.a. genom dess långa blomskaft där det sitter 1-3 blekvioletta blommor och som har relativt korta foderblad. Bladen har 3-5 par småblad som är avlånga med rundad-trubbig spets. Frukthaljan är kal och har vanligen 4 frön. Enstaka exemplar påträffades vid hällmarksområdet utanför muren.

Mattfibbla (*Pilosella officinarum* spp.)

Maj-juli. Mattfibbla blommar vid 5-20 cm och har blommor som påminner de från en maskros. Växer på torra områden som t.ex. hällmarker och är mattbildande med utlöpare som är 1-5 cm långa. Rosettbladen är smalt elliptiska, håriga både på ovensidan och undersidan men under ger de ett gråvitt intryck. Stjälken hårig upptill och har antingen inga blad eller ett väldigt smalt och litet blad. Endast en blomma per stjälke och kantblommorna har ofta röda mittstrimmor på utsidan. Underarten gråfibbla är väldigt lik men har bl.a. längre utlöpare. Mattfibbla är relativt vanlig och hittades bland annat vid den stora parkeringen på östra sidan samt på norra sidan.

Hönsarv (*Cerastium fontanum*)

Maj-augusti. Växer på ett nedliggande-uppstigande och blir upp till 30 cm lång. Stjälkbladen är lansettlika-smalt äggunda, motsatta och håriga, liksom stjälken. Kronblad 5-7 mm och högst 1.5 ggr längre än foderbladen men oftast bara något längre, urnupna. Hönsarv är dock variabelt och kan ibland även vara kal. Hönsarv är nog ganska vanlig överallt omkring kyrkogården och det påträffade exemplaret hittades på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Grästhjärnblomma (*Stellaria graminea*)

Juni-september. Mer eller mindre liggande och kan bli upp till 70 cm lång. Väldigt späd stjälk, grenig, 4-kantig, slät-mindre sträv. Stjälkbladen är motsatta och lansettlika, bredast vid basen och något kanthåriga vid basen. Stödbliden hinnlika och kanthåriga. 5-60 blommor, vita med djupt urnupna kronblad. Skiljer sig från t.ex. hönsarv genom ett mycket spädare intryck och betydligt mer urnupna kronblad, nästan så att det ser ut att vara 10 st i stället för 5. Utseenden kan även variera något på denna art men den är väldigt vanlig på kyrkogården på samtliga områden som lämnats att växa fritt.

Brandlilja (*Lilium bulbiferum*) Bild saknas under blomning Juni-Juli. Bilden visar endast förstadiet innan utblomning men brandlilja blir upp till 1 meter hög och har många strödda stjälkblad som till formen är lansettlika och är även kanthåriga. Har ofta svarta groddknoppar i de övre bladvecken. 1-5, svart-prickiga, orangefärgade blommor som blir upp till 9 mm långa växer i flocklik ställning längst upp på stjärken. Används som vanlig prydnadsväxt då den är en av de tåligare liljorna. Det enda exemplaret i området fanns på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

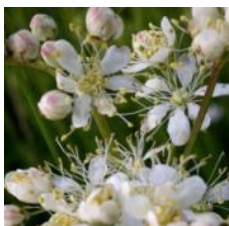
Vitmåra (*Galium boreale*)

Juli-september. En av de lättare mårorna att känna igen. Vitmåra blir upp till 50 cm hög och till skillnad från flera andra måror har den en upprätt stjälk som är röd nedtill och mest karaktäristiskt är att bladen har tre nerver och sitter i kransar om fyra. Blommorna är vita, är 3-4 millimeter breda och sitter i täta blomställningar. Vitmåra kan användas som färgväxt genom att torka och pulverisera dess rot som färgar av sig rött. Hittades utanför muren på den norra sidan.

Brudbröd (*Filipendula vulgaris*)

Maj-juli. 20-50 cm. Brudbröd är relativt lätt att känna igen. Innan blomning har brudbröd rödlätta och runda blomknoppar och stjärken kan även vara något rödaktig. Knopparna sitter på en oregelbunden och yvig blomställning och vid blomning är blommorna gräddvita, oftast med 6 kronblad. Rötterna har elliptiska knölar och bladen är kala, med 8-20 par sågtandade småblad som till större del är samlade vid basen, endast enstaka kortare blad finns på den annars kala stjärken. Älgräs kan likna brudbröd något men har stjälkar med betydligt fler blad, blir något högre och växer oftast på något fuktigare marker. Förut kunde rotknölar användas till nödröd samt även till grismat. I övrigt används brudbröd numera ibland som rabattväxt. Exemplar av denna art hittades bland annat på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Rockentrav (*Arabis glabra*)

Juni-juni. Rockentrav blir upp till 120 cm hög och växer oftast på torrare terräng så som hällmarker, torrbackar, grustag och dylikt. Stjärken är upprätt och har tätt åtsittande blad som är pillika, stjätkomfattande och mörka samt helbräddade medan rosettbladen är buktandade-parflikiga och håriga. Blommorna är gulvita och mångtaliga. Rockentrav bildar avlånga skidor efter blomning som blir upp till 7 cm. De exemplar som hittades fanns på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

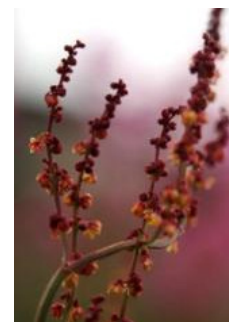
Gulmåra (*Galium verum*)

Juli-september. Den enda av mårorna med gula blommor, bortsett från den gulvita hybriden den kan bilda tillsammans med stormåra. Gulmåra blir upp till 60 cm hög och har talrika, väldoftande blommor som är ca 3 mm breda. Känns också igen på sina avlånga och smala blad som ser nästan ut som barr och sitter i kransar om vanligen 8. Hittades mest norr om kyrkogården men några exemplar kunde även hittas på bland annat område 1.

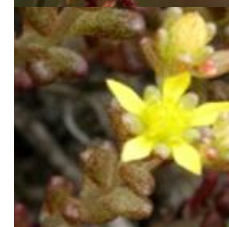
Bergsyra (*Rumex acetosella* ssp *acetosella*)

Juni-augusti. Trivs bäst på torra områden och är rödaktig till färgen med en höjd upp till 40 cm. Stjärken är fågrenad och grenar sig från mitten. Bladen är spjutlika med utböjda flikar och har långa skaft. Den andra underarten rödsyra skiljs bland annat genom att den har betydligt smalare blad. Ängssyra som också är vanlig påträffades i området men denna art är betydligt större och har pillik bladbas. Då arten kräver torra områden, kunde den endast hittas på eller i anslutning till hällmarkerna norr om kyrkogården.

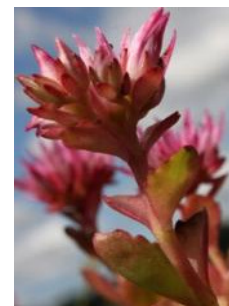
Liten fetknopp (*Sedum annuum*)

Maj-juli. Blir upp till 10 cm och växer på torra områden med tunt jordtäckte. Bladen är jämbreda och kornliknande, ca 6 mm långa, gulgröna eller brunrödprickiga. Blommorna är gula och kortskaftade med kronblad som är 3-4 mm och ungefär dubbelt så långa som foderbladen. Kan bland annat förväxlas med gul fetknopp som är något större, växer mattformigt och har blad som är tjockt äggrunda, nästan avlångt rombiska. Hittades mest öst om hällmarksområdet utanför kyrkogården.

Kaukasiskt fetblad (*Phedimus spurius*)

Juli-augusti. En vanlig fetbladsväxt på t.ex. stenmurar eller berghällar. Ofta i mattlika bestånd med täta bladskott och blir upp till 15 cm. Bladen växer till större del motsatta på stjärken, är kortskaftade och har en äggrund-rombisk form med något naggade kanter vid spetsen. Blommorna växer i väldigt täta samlingar och är rosa till färgen, vilket gör den lättare att känna igen. Utan blommor kan de likna sibirisk fetblad men den sistnämnda har mer avlånga blad och dessa är mer trubbsågtdandade längst ut. Kunde bland annat hittas på kyrkogårdsmuren, nordvästra sidan.

Kärleksört (*Hylotelephium telephium*)

Juli-september. Som flera andra fetbladväxter föredrar denna art även torra områden och kan hittas på hällmarksområden och stenmurar. Kärleksört blir upp till 50 cm och är kal. Bladen är avlångt, äggrunda och mjukt sågkantade. De är blågröna till färgen och sitter oftast motsatta eller i krans och är 5-10 cm med något stjälskomfattande bas. Blomställningen är tät med gulvita-gulgröna blommor med 5 kronblad. Användes förut mot liktornar samt brännsår. Vanlig på kyrkogårdsmuren speciell norra delen, men även utanför muren på hällmarksområdet.

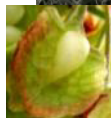
Harklöver (*Trifolium arvense*)

Juni-augusti. Upprätt stjäls som blir upp till 30 cm hög och är gråluden och grenig. Bladen är 3-fingrade som på alla klöverväxter och småbladen är lansettlika, ca 1-2 cm långa. Huvuden är äggrunda-cylindriska med en grårosa ton och ett luddet intryck som kommer från det ludna fodret på varje liten blomma som utgör de avlånga "huvuden". Detta gör att harklöver inte lätt kan förväxlas med andra klövrar. Väldig vanlig på och i anslutning till hällmarksområdet norr om kyrkogården.

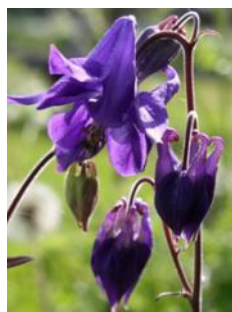
Krusskräppa (*Rumex crispus*)

Juli-augusti. Upprätt växt, något rödaktig med blad upp till 25 cm långa som ofta är väldig vågkantade, speciellt de basala skivorna, samt till formen lansettlika. Krusskräppa blir upp till 150 cm hög och något som även karakteriserar arten är frukternas hylleblad som är hjärtlika med svagtandade kanter och som har ett ovalt gryn (knöl) i mitten (se mindre bild). Pulver gjort utav roten kunde förut användas mot skabb. Hittades vanligt på norra sidan utanför muren.

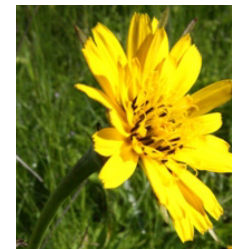
Akleja (*Aquilegia vulgaris*)

Juni-juli. Stjälken är upprätt, upp till 80 cm lång och gleshårig med 2-5 basala blad som är dubbelt tredelade och kala på ovansidan, där småbladen är rundade med något naggade kanter. Blommorna är hängande, blåviolettera, men även rosa och vita finns. Formen är väldig speciell, så som bilden visar, och med blommor finns det inga förväxlingsarter. Används ofta som prydnadsväxt och kunde förut även användas mot skabb. Enstaka exemplar hittades förvildad vid hällmarksområdet men planterade exemplar fanns också på kyrkogården.

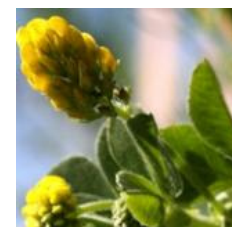
Ängshaverrot (*Tragopogon pratensis*)

Juni-juli. Relativ vanlig på öppna näringsrika marker. Ängshaverrot är en kal växt som blir upp till 80 cm hög och har halvt stjälskomfattande, långsmala blad. Korgarna är 2.5-5 cm breda, utan förtjockad korgskaft, och blommorna är gula med mörka strimmar längst in. Korgarna är öppna under morgon och förmiddag vid solsken. Kan förväxlas med storhaverrot som dock är sällsynt och har förtjockad korgskaft samt holkfjäll som är längre än blommorna. Det sägs att roten kan användas till mat samt att spåda skott kan användas som sparris. Exemplar av ängshaverrot kunde bland annat hittas i anslutning till hällmarksområdet i norr.

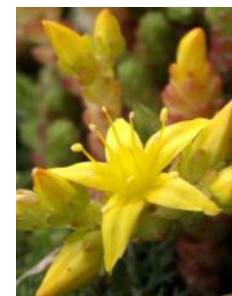
Humlelusern (*Medicago lupulina*)

Maj-september. Vanlig på torra och näringsrika områden som t.ex. grustag eller lermark av olika slag. Humlelusern blir upp till 40 cm och påminner om en mindre klöver men småbladen är uddspetsiga, dunhåriga samt fint tandade. Blomklasen är ofta skaftad och blommorna är gula med uppstående segel, 10-40 st per klase, till skillnad från andra gulblommiga arter av samma släkte som oftast är väldig fåblommiga. Hittades bland annat vid östra kanten av hällmarksområdet i anslutning till den stora parkeringsplatsen.

Gul fetknopp (*Sedum acre*)

Juni-juli. Börjar oftast blomma något senare än liten fetknopp men kan annars lätt förväxlas med den sistnämnda. Gul fetknopp är i samma storleksklass (3-12 cm) som liten fetknopp men skiljer sig bland annat på bladformen då gul fetknopp har något triangulära-tjock äggrunda blad tilltryckta mot stjälken. Blommorna är gula med 6-8 mm långa kronblad, vilket är större än för liten fetknopp. Hittades på liknande områden som liten fetknopp men även på kanterna av den stora parkeringen.

Femfingerört (*Potentilla argentea*)

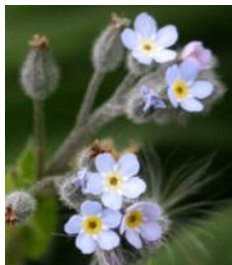
Juni-augusti. Längden varierar men upp till 30 cm lång med gula blommor. Stjälken är rödaktig och grenig längre upp där glesa blomställningar finns. Blommorna är gula och har fem kronblad, oftast något längre än foderbladen och ibland något urnupna i ytterkanterna. Bladen är femfingrade med småblad som är sågtandade/flikiga på de yttre delarna, i övrigt något långsmala. Undersidan av bladen är vitluden och viss behåring kan även förekomma på ovansidan. Flera snarlika underarten ingår i arten med lite olika skillnader. Arten påträffades på många olika ställen av kyrkogården samt på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Förgätmigejer (*Myosotis spp.*)

April-september. 5-50 cm. Arterna i detta släkte har kala-gles-håriga blad. Blommorna oftast ljusblå och har gula knölar längst in i blomöppningen. Fodret är oftast håriga på olika sätt beroende på arten, men arter med kala exemplar förekommer. Identifiering av arter görs bäst vid fruktsättningen och bland annat genom att observera fruktskaftens längd. Flera arter hittades på olika ställen, bland annat kyrkogårdsmuren, norr om muren samt även på vissa av delområdena innanför kyrkogården.

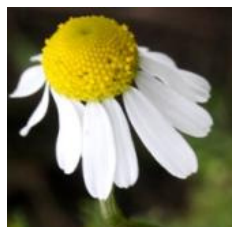
Fyrkantig johannesört (*Hypericum maculatum*)

Juli-september. Blir upp till 70 cm hög och har en kal, fågrenad stjälek som i tvärsnitt är fyrkantig (dock inte vingad som sin släkting). Bladen sitter motsatta och har antingen få eller inga glandelprickar (vita prickar på bladen) och med tät nervatur. Blommorna blir 15-25 mm breda och har svarta prickar eller streck på kronbladen. Foderbladen är trubbiga och minst 3 gånger så korta som kronbladen. Kan förväxlas med andra johannesörter men den fyrkantiga stjälken och foderbladen är bra karaktärer för att skilja dem åt. Olika exemplar hittades utanför norra muren.

Baldersbrå (*Tripleurospermum perforatum*)

Juni-oktober. Baldersbrå är prästkragelik och med en grön, kal stjälek som blir upp till 80 cm hög. Bladen är finflikiga dill-lika och blommorna blir 3-4 cm breda och är relativt doftlösa. Kan ibland förväxlas med kustbaldersbrå som dock har köttigare blad och är oftast mindre med en något rödaktig stjälek. Utan de vita strålblommorna kan det ibland även förväxlas med kamomill men den sistnämnda har en ganska stark och karaktäristisk doft. Exemplar av denna art hittades på kyrkogårdsmuren samt även hällmarksområdet.

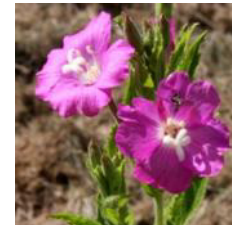
Stormhatt (*Aconitum sp.*)

Juni-september. Veldig karaktäristiska blåviolettera blommor med hjälmformiga hylleblad. Blommorna sitter i klasar på den långa stjälken som äkta stormhatt kan bli upp till 130 cm och på trädgårdssommarhatt upp till 200 cm. Bladen är nästan kala och djup handflikiga med smala flikar för både äkta stormhatt och trädgårdssommarhatt, medan de är inte lika djupflikiga och finhåriga för arten nordisk stormhatt. Den sistnämnda har även blommor vars hjälmformiga hylleblad är minst dubbelt så långa som breda. Arten på bilden är möjligen äkta stormhatt eller trädgårdssommarhatt, den förstnämnda finns i rödlistan som "akut hotad" [CR]. Hybrider odlas ofta som trädgårdsväxter. De funna exemplaren hittades norr om muren, nära komposthögar.

Rosendunört (*Epilobium hirsutum*)

Juli-september. Vanlig på våt och kvävehaltig lerjord. Rosendunört blir upp till 150 cm hög och har hårig stjälek. Bladen är oskaftade och lätt stjälkofattande med vass tandade kanter. Blommorna är rosenröda, 2-3 cm breda och stiftet har ett fyrflikigt märke. Storleken gör att den är lätt att känna igen bland sina släktingar. De få exemplar som hittades fanns norr om kyrkogårdsmuren, inte långt ifrån det närmaste rapsfältet.

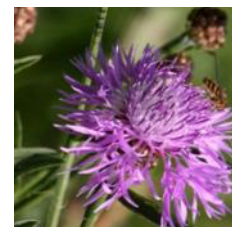
Vanlig pilört (*Persicaria lapathifolia*)

Juli-oktober. Vanlig pilört blir upp till 80 cm och är oftast fågrenad med spjutlika blad som är håriga på undersidan och har oftast en mörk fläck på ovasidan. Blommorna är ofast grönvita samt ibland även rosa och sitter i korta axliknande ställningar. Vanlig pilört har kala stipelsidor med korta kanthår till skillnad från åkerpilört vars stipelsidor är håriga och har kanthår som blir upp till 2 mm långa och alltså är ett sätt att skilja de båda arterna åt. Vanlig pilört hittades bland annat norr om hällmarksområden i anslutning till rapsfältet samt även vid grushögarna på norra sidan om den stora parkeringen.

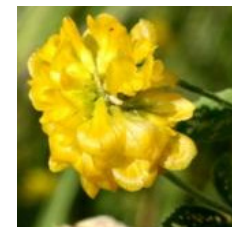
Rödklint (*Centaurea jacea*)

Juli-september. Stjälken är oftast upprätt och något sträv av korta hår med en längd på upp till 80 cm. Bladen är lansettlika och glest tandade, något gråaktiga. Blommorna blir upp till 4.5 cm breda och purpurfärgade med karaktäristiska holkfjäll som är blekbruna, rundade med något flikiga bihang, något som gör den lättare att skilja från andra likfärgade klint-arter. De flesta förväxlingsarter är ovanliga men väddklint som är ganska vanlig kan skiljas från rödklint då den förstnämnda har parflikiga blad och är större och kraftigare. Användes förut som färgväxt då den gav en gul färg. Fanns bland annat nära grushögarna på stora parkeringsplatsen eller i anslutning till hällmarksområdet.

Gullklöver (*Trifolium aureum*)

Juli-september. En av de få gulblommiga klöverarterna. Gullklöver blir upp till 30 cm och trivs på öppna, torra mineraljordar. Som andra klövrar har den 3-delade blad men småbladen är oskaftade och bredast på mitten. Stjälken är upprätt och ofta tilltryckt hårigt. Blomhuvudena blir 12-20 mm och är mångblommiga med gula blommor som har längsfärgade segel. Kan förväxlas med jordklöver och trädklöver men dessa har skaftade småblad samt att formen på dessa är annorlunda då de är bredast längst ut. Hittades på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Svinmolke (*Sonchus asper*)

Juli-oktober. Har maskrosliknande blommor men blir upp till 100 cm hög och är kal. Bladen är vasst grovtandade, glänsande mörkgröna, rundade vid basen och med stjälkofattande flikar. Blommorna blir nästan 2 cm breda och är gula med kala holkar. Kan eventuellt förväxlas med kålmalke men denna har mattgröna blad som är för det mesta parflikiga. Kunde förut användas som grönsak eller svinfoder. Hittades på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Mandelblomma (*Saxifraga granulata*)

Maj-juni. Mandelblomma är en väldigt vanlig art som förekommer på torr-frisk, öppen mark. Arten blir upp till 35 cm hög och har en rödaktig ton samt är hårig och har enstaka små blad. Bladrosetterna med håriga och njurlika, grovt naggade och långskaf-tade blad uppkommer senare på växtsäsongen. Mandelblomman har 3-10 mandeldoftande blommor som är vita till färgen och vars kronblad är 9-16 mm långa. Inga förväxlingsarter finns i området. Hittades mest omkring hällmarksområdet i norr.

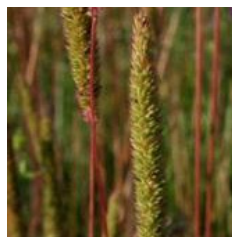
Timotej (*Phleum pratense*)

Juni-September. Ett av de vanligare gräsarterna här och kan bli till höjden upp till 120 cm. Strån med 3-6 ledknutar och gröna blad som blir upp till 10 mm breda. Vippan blir upp till 14 cm lång med en grönaktig färg och oftast trubbig längst upp. Kan på avstånd påminna om ängskavle men axet är inte lika spetsig i toppen och småaxen är "klolika". Används ofta som vallväxt inom jordbruk. Hittades i stort sett överallt där det tilläts växa fritt.

Flentimotej (*Phleum phleoides*)

Maj-juni. Flentimotej är väldigt karaktäristisk med sina rödviolletta strån med 2-3 ledknutar, samt dess gröna, något violett-nade ax som smalnar av vid toppen. Arten blir upp till 60 cm hög och småaxen liknar timotejens men har kortare "uddar". Något som är väldigt karaktäristiskt är att axet delas i flera "flikar" när det böjs. Påträffades på hällmarksområdet norr om kyrkogården.

Hundäxing (*Dactylis glomerata*)

Juni-juli. Hundäxing är en annan gräsart som är väldigt vanlig i området och som blir upp till 100 cm hög. Till färgen är arten grå-blågrönaktig med styva, upprätta strån med sträva, 4-10 mm breda blad. Känns lättast igen på vippan som blir 6-12 cm, är ensidig och växer i täta gyttningar (grupperade i samlingar) av småax. Hundäxing odlas i betesvallar och gräsmattor. Påträffades i stort sett överallt på och utanför kyrkogården på de områden som tilläts växa fritt.

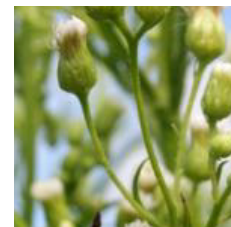
Åkerbinda (*Fallopia convolvulus*)

Juli-september. Åkerbinda är en slingrande växt med rödaktig stjälk som känns sträv av längsåsar. Bladskivorna är 2-8 cm och har en pillik-hjärtlik bas. Blommorna är små och vitaktiga och sitter på en 1-3 mm lång blomskaf. Kan förväxlas med lövbinda men denna har en betydlig trindare stjälk, längre blomskaf samt vingkantade frukter. Även arten åkerbinda kan förväxlas när blommor inte finns närvarande men denna art slingrar sig moturs och har annorlunda fruktkapslar. Åkerbindans frukter användes förut till mjöl och gryn. Hittades vid grushögarna norr om den stora parkeringen.

Kanadabinka (*Conyza canadensis*)

Juli-september. Korgblommig växt som blir upp till 180 cm hög och växer på torr grusmark. Stjälken är upprätt, styvhårig och grenig med flertaliga korgställningar. Bladen lansettlika och mer eller mindre helbräddade med de nedersta fåtantade och något kanthåriga. Korgarna blir 3-4 mm långa, något cylindriska och med vita strålblommor. Hittades mångtalig på/vid grushögarna norr om stora parkeringen.

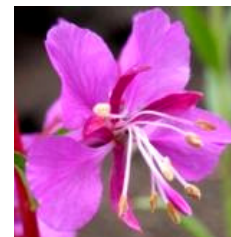
Svenskmålla (*Chenopodium suecicum*)

Juli-augusti. En vanlig växt på omrörd jord. Svenskmålla blir upp till 80 cm och har ljusgröna-blågröna blad som till formen är brett äggförmiga-triangulära och ojämn vass tandade. Blommor i glest sittande gyttningar med kölade, spetsade hylleflikar (se den mindre bilden). Väldig lik svinmålla men hyllebladen är inte nämnvärt kölade på svinmålla och den sistnämnda har blommorna i väldigt täta gyttningar. Hittades på jordhögarna norr om parkeringen.

Mjölkört (*Epilobium angustifolium*)

Juli-augusti. Väldig vanlig växt på öppen, frisk mark. Kan bli upp till 200 cm hög med upprätt, ogrenad stjälk. Bladen sitter strödda och är till formen lansettlika och helbräddade med tydliga nerver. Blommorna sitter i en lång klase, har något olikstora kronblad som blir 12-23 mm och är rosa till färgen, ibland blekare. Storleken och de strödda bladen skiljer den från andra inom familjen dunörter då övriga oftast har åtminstone de nedre bladen motsatta. Dess fröhår har förut använts till stoppningsmaterial. Det sägs även att späda skott kan ätas som sparris samt att rötterna kan torkas och malas för att användas som nödröd. Hittades bland annat på/vid jordhögarna norr om den stora parkeringen.

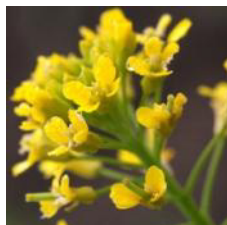
Toppdån (*Galeopsis bifida*)

Juli-september. Kan ibland anses vara ett ogräs då den växer ofta på kulturpåverkad mark. Blir upp till 60 cm och har en hårig, fyrkantig stjälk som är något svällad under lederna och blad som är motsatta, grovt tandade och smalt äggrunda till formen. Blommorna är osymmetriska, 12-15 mm långa och oftast blekröda till färgen. Den nedre läppen är inskuren på den nedre kanten och teckningarna på den når oftast ända längst ner till kanten. Kan förväxlas med pipdån men den nedre läppen på den senare är fyrkantig och inte inskuren, samt att teckningarna på den nedre läppen slutar högt upp. Hittades på jordhögarna vid parkeringen.

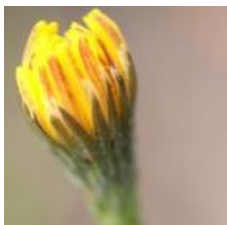
Åkerkårel (*Erysimum cheiranthoides*)

Juni-september. Åkerkårel blir upp till 60 cm hög och har en upprätt stjälk som är gleshårig, 2-6 mm tjock och är vanligen grenig. Stjälkbladen är bredast i mitten-lansettlika, helbräddade eller glest tandade. Blommorna är gula och har 3-5 mm långa kronblad. Fruktskaftet är långt, ca hälften av skidans längd och skidorna är utstående. Blommorna påminner lite om sommargyllen men i övrigt är de rätt olika. En förväxlingsart är bergkårel som dock har korta fruktskaft, skidorna är mer tilltryckta mot stjälken samt har större blommor. Påträffades i anslutning till jordhögarna norr om parkeringen.

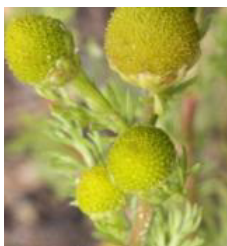
Höstfibbla (*Leontodon autumnalis*)

Juli-oktober. Höstfibbla är en maskrosliknande växt som blir upp till 40 cm hög. Stjälken är späd, kal och bladlös samt fågrenad. Rosettbladen är långsmala, djupt parflikiga och oftast kala men håriga gleshåriga exemplar är inte ovanliga. Blomskaftet är oftast glest fjällklädd och kantblommorna har rödaktiga strimor på utsidan. Höstfibblor kan skiljas från maskrosor både på storleken samt på att de inte har ihåliga stjälar. Till förväxlingsarterna hör sommarfibbla och strimfibbla som båda har ogradade stjälar samt grunt flikiga rosettblad. Exemplar hittades nära jordhögarna vid parkeringen.

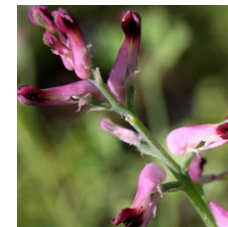
Gatkamomill (*Matricaria suaveolens*)

Juli-september. Låg växt som är ganska lätt att känna igen bland annat på sin aromatiska doft. Gatkamomill blir upp till 30 cm hög, är grenig upptill och har rikligt med blad som är finflikiga till formen. I övrigt är gatkamomill en styv och köttig växt med korgar utan strålblommor. Kan ibland förväxlas med kortväxta exemplar av baldersbråer eller kamomill som tappat sina strålblommor, men båda dessa är mer glesbladiga och inte lika köttiga. Hittades bland annat på parkeringen vid jord/grushögarna.

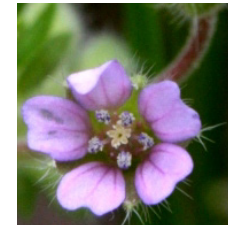
Jordrök (*Fumaria officinalis*)

Maj-september. Den vanligare av jordröksväxterna som blir upp till 60 cm hög. Stjälken är upprätt-stigande och väldig grenig med skaftade och parflikiga blad som har 1-3 mm breda flikar. Blommorna sitter i klasar om 10-35 blekt purpuröda blommor. Frukten är en liten nöt som är rund med något tilltryckt spets och något sträv yta. Fruktskaft längre än nöten. Användes förut som medicinal växt då det ansågs stärkande och blodrenande samt att den kunde användas som färgväxt. Kan ibland förväxlas med blek jordrök men denna är oftast blekare, har färre blommor och smalare bladflikar samt att frukterna är inte tilltryckta eller sträva. Hittades vid jord/grushögarna på parkeringen.

Sparvnäva (*Geranium pusillum*)

Maj-september. Sparvnäva blir 5-30 cm lång och har rundade, djupt flikiga basala blad. Blommorna är bleklila, 4-8 mm breda med något inskurna kronblad och har oftast omkring 5 ståndarknappar. Kan förväxlas med mjuknäva som dock har långa hår, speciellt på blomskaften samt även med skuggnäva som blir större, har oftast 10 synliga ståndarknappar och djupare inskurna kronblad. Hittades vid grus/jordhögen norr om parkeringen.

Bergkorsört (*Senecio sylvaticus*)

Juni-september. Har en stark doft och växer upprätt med en höjd på upp till 80 cm. Stjälken är fårad och rikt grenig upptill med mjuka hår. Bladen är oregelbundet flikiga och ganska smala och köttiga. Korgarna är koniska, 7-9 mm långa och har korta bakåtrullade, ljusgula strålblommor. Till förväxlingsarterna hör klibbkorsört som dock har välutvecklade strålblommorna och annorlunda behåring, samt korsört som är mindre och har svartspetsade ytterholkfjäll. Hittades vid grushögarna på parkeringen.

Backklöver (*Trifolium montanum*) [NT]

Juni-juli. Sällsynt på öppen, torr, kalkhaltig mark och på bland annat örtrika torrängar. Gynnas även av slätter och sydsluttande områden då den är ljus och värmekrävande. Backklöver blir upp till 50 cm hög och har en upprätt, ullhårig stjälk. Bladen är, liksom andra klövrars, 3-delade men för backklöver är småbladen 3-7 cm, avlångt elliptiska och spetsiga med vasst, finsågade kanter. Blommorna är vita-gulvita, bruna efter blomning är samlade i en huvudformad, långskaftad ställning som oftast sitter parvis. Minskning av slätter på torrare områden har bidragit till att arten finns med i rödlistan under kategorin "nära hotad" (NT) och därför är det viktigt att hävd utförs på de miljöer som är mest gynnsamma för backklöver. Arten är svår att förväxla med andra arter. Hittades vid hållmarksområdet i norr, på den östra sidan.

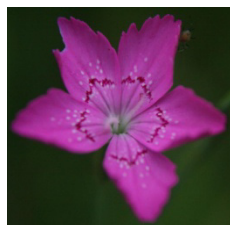
Rödkämpar (*Plantago media*)

Maj-Juli. Rödkämpar känns igen på att bladen som sitter i en basal rosett är breda och påminner mycket om groblad. Blommorna är oansenliga och sitter på ett avlångt ax i toppen på ett långt skaft som blir upp till 50 cm hög, och har långa, rosafärgade ståndare som ger den ett karaktäristisk utseende under blomning. Vanlig art på öppna, torr-friska marker så som gräsmattor och ängar. Kan möjligen förväxlas med groblad men denna har violetta-gulaktiga ståndarknappar och har mer långskaftade blad. Rödkämpar kunde hittas bland annat på delområde 5, strax söder om kyrkan.

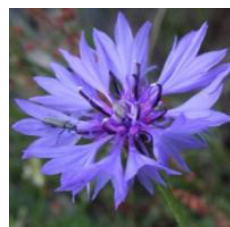
Backnejlika (*Dianthus deltoides*)

Juni-augusti. Backnejlika är en väldig späd växt som trivs på öppna, torra jordar. Till storleken blir den upp till 30 cm och har en trind och finhårig stjälk. Bladen sitter motsatta och är lansettlika och ibland med något trubbiga spetsar samt är kort kanthåriga. Blommorna är fåtaliga med violettrosa kronblad med vita fläckar och mörkvioletta band nära basen, men det finns även exemplar som har vita kronblad. Inga förväxlingsarter hittades i området men i övrigt kan den förväxlas med den sällsynta knippnejlika som blir större och har blommor i täta knippen. Backnejlika hittades sparsamt strax bakom kyrkan på delområde 6 samt även vid hällområdet utanför muren norr om kyrkan.

Blåklint (*Centaurea cyanus*)

Juni-september. Blåklint blir upp till 80 cm hög och är en väldig ansenlig växt med oftast klarblå, stora blommor. Korgarna är långskaftade och stjälken är hårig och grenig. Bladen är lansettlika, ibland flikiga och ullhåriga under. Hittas oftast på odlade marker eller vägkanter. Inga förväxlingsarter påträffades. Exemplar hittades utanför kyrkogårdsmuren på norra sidan vid övergången från rapsfälten men kunde även hittas på rabatten i minneslunden samt på vägkanten nära kyrkan.

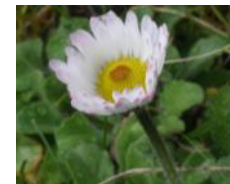
Teveronika (*Veronica chamaedrys*)

Maj-augusti. Vanlig art som blir upp till 35 cm lång och har en upprätt stjälk med 2 motsatta härrader. Bladen är oskaftade-kortskaftade, grovt tandade och håriga. Kronan blir 10-12 mm bred, är djupblå till färgen, mörkådrar och vit i mitten. Inga egentliga förväxlingsarter finns. Veldig vanlig på frisk-fuktig, näringsrik mark och alltså ett vanligt inslag på samtliga delområden under vårmånaderna men hamnade sedan i skymundan efter igenväxt av gräs och andra större arter. Teveronikans blad har använts till örte, därav namnet.

Tusensköna (*Bellis perennis*)

Mars-november. Vanlig växt på gräsmattor under hela sommaren med bladlös stjälk som blir upp till 15 cm och har oftast vita eller rödaktiga strålblommor. Rosettbladen är spatellika och grovt naggade. Odlas ofta i rabatter eller som kantväxt. Hittas på de flesta delområdena på kyrkogården, bland annat på delområde 4.

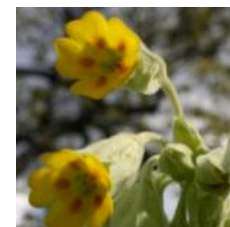
Pipdån (*Galeopsis tetrahit*)

Juli-september. Blir upp till 70 cm hög med en styvhårig stjälk på kanterna med äggrunda-smalt äggrunda blad som är grovt tandade och spetsiga. Kronan är rödrosa, upp till 20 mm och med gula och lila teckningar på underläppen. Vanlig växt på kulturpåverkade områden. Mycket lik toppdån men underläppen på pipdåns blommor är raka längst ner samt att den lila teckningen inte når hela vägen ner till underläppens nedre kant. På Orkesta fanns den växande bland annat på stenmuren på norra delen av kyrkogården.

Gullviva (*Primula veris*)

April-maj. Gullvivan är ett vanligt inslag under vår-försommarmånaderna på kyrkogården. Bladen är omvänt äggformade samlade i en basal rosett och växten känns igen på sina gula blommor som sitter flockställda längst upp och som längst in har orangefärgade fläckar. Trots namnet förekommer olika förädlade färgvarianter som t.ex. röda och rosa. Växten användes förut till att färga snus och brännvin samt för att göra vin. Späda blad användes även till sallad. Gullviva kunde hittas på flera olika platser i Orkesta, bland annat på delområde 1 och 4.

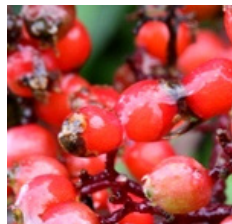
Harmynta (*Satureja acinos*)

Juni-augusti. Påträffas på öppen, torr och näringsrik mark som t.ex. hällmarker, grusgropar, vägkanter och är kalkgynnad. Harmynta har en aromatisk doft och blir upp till 30 cm hög med mjukt hårig, violetttonad stjälk som oftast är grenad från basen. Bladskivorna blir ca 1.5 cm långa och är ovala-lansettlika med glest sågtandade kanter eller ibland helbräddade och kortskaftade. Blommorna är små, blåvioletta och sitter samlade i glesblommiga kransar. Kronan är tvåläppig och 7-10 mm lång. Fruktofodret har en säcklik utvidgning på undersidan, något som är karaktäristiskt för arten. Harmynta kan möjligen förväxlas med bergmynta som dock är större och har rosenröda blommor som är mångtaliga. Användes förut på andra platser som krydda. Hittades på östra sidan av hällmarksområdet i norr.

Druvfläder (*Sambucus racemosa*)

April-juni. Stor buske som blir 1–4 m hög. Grenar och kvistar har ljusbrun mærg och motsatta blad som är parbladiga med 1–3 bladpar och ett uddblad. Blommorna är gulgröna och i rundade eller ovala blomställningar. Frukterna är röda och bärlika men hela växten räknas som giftig. Kan ibland påminna om fläder när inga blommor eller frukter är synliga. I övrigt har fläder svarta frukter och vita blommor i något mer plattade blomställningar som blommar något senare. Odlas ofta som prydnadsbuske. Återfanns just intill nordöstra kyrkogårdsmuren på utsidan.

Träd

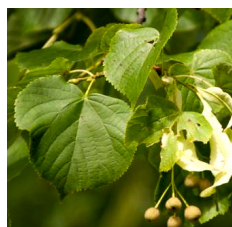
Oxel (*Sorbus intermedia*)

Juni. Oxel är en trädart som blir upp till 20 meter hög och 30 m bred och som vanligen trivs på stenig mark. Kronan är rundad och bladen är mörkgröna ovan, gulgrått filthåriga under. Bladen blir 8–12 cm och är äggrunda med 2–4 par trubbiga, grovtandade, grunda flikar. Frukterna är äggrunda, något smala och rödbruna. Blommorna är vita och sitter i plattade klasar. Oxel har planterats som vårdträd och tack vare den hårda veden har den även använts till hjulaxlar, block och trissor. Frukterna kan kokas till gelé, eller torkas och malas till nödbröd.

Lind (*Tilia cordata*)

Juli-augusti. Lind är en vanligt förekommande art som kan bli upp till 30 m hög med bladskivor som är 3–7 cm långa. Bladen har en hjärtlik bas och sågtandade kanter, är kala men har rostbruna hårtofsar i nervvinklarna. Tvärnerverna är otydliga. Lind är vanlig som hamlingsträd. Blommorna är bleka och sitter i knippen. Årsskotten är nästan kala till skillnad från bohuslind. Hybriden mellan lind och bohuslind, s.k. parklind, är vanlig och skiljs genom sina hårda nötter och kala bladskåft samt tydliga tvärnerv. Används ofta till sniderier pga. sin mjuka ved och har förut använts för att göra ritkol. Barken har använts till rep, mattor och i trädgårdar. Te av lindblommor har förut använts inom farmakologin då det ansågs vara svett drivande. Lind är numera ett vanligt förekommande träd i parker.

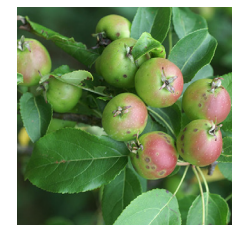
Lönn (*Acer platanoides*)

April-Maj. En sydlig art som naturligt förekommer ända upp till Ångermanland. Lönnen blir upp till 25 m och har karaktäristiska blad som blir 8–15 cm, är kala och till formen 5 spetsiga. De har grovtandade flikar och har oftast 7 huvudnerv. På hösten får löven olika färger av gul och rött, något som gör att lönn gärna planteras. Blomställningarna är kala, gulgröna och kvastlika och frukterna är vingade och bildar en trubbig vinkel. Den största lönnen som mäts i Sverige hade en höjd på 27 m och en omkrets på 5.55 m i brösthöjd. Lönn används flitigt inom finare snickeriverk, musikinstrument samt intarsia och det sades att från saven kunde man göra sirap.

Vildapel (*Malus sylvestris*) (inte egen bild)

Maj-juni. Litet träd som blir upp till 8 m och har en låg, utbredd krona. Kvistarna är grova och vissa kan vara tornartade, har runda-elliptiska blad som är fint naggade-sågtandade, kala eller glest håriga på undersidans nerver och sitter på en lång bladskåft. Blommor vita med rosa utsida, äpplen små, 1–2 cm och med en mycket sur smak. Skiljs från apel då den senare har korta bladskåft med hårig undersida samt större frukter. Även päron kan likna vildapel innan frukt kommit fram men skiljs bland annat genom att den förstnämnda har blankt mörkgröna blad, helbräddade kanter och blommor med rödvioletta ståndarknappar. Har använts som slöjdvirke och barken till växtfärgning. Äpplena kan användas till cider, gele och dylikt.

Fjärilar

När det gäller de flesta fjärilarna som identifierades och hittades i Orkesta, kunde de flesta hittas på och omkring hällmarksområdet i norr som innehar en varierande flora samt att närheten till rapsfälten också utgjorde bra platser för att skåda fjärilar. En del arter kan vara svåra att skilja mellan enbart utifrån vingarnas ovansida och därför är identifiering säkrast genom vingarnas undersidor.

Pärigräsfjäril (*Coenonympha arcania*)

En väldig vanlig art med en vingbredd på 28–38 mm och som flyger vanligast under juni-juli. Känns bäst igen på sina gulbruna framvingar med bred, mörkbrun sidokant och helt mörkbruna bakvingar. På undersidan känns arten bäst igen på det breda, vita stråket på de bakre vingarna samt placeringen av de ringformade fläckarna, vilka syns väl på bilden. Vanlig omkring hagmarker och mindre ängar med larver som livnär sig på olika sorters gräs. Påträffades mest utanför kyrkogårdsmurarna.

Luktgräsfjäril (*Aphantopus hyperantus*)

Mörkfärgad fjäril med en vingbredd på 30–52 mm, vanligast under juni–augusti. På ovan sidan är luktgräsfjäril mörkbrun med ibland otyliga ögonfläckar som oftast är mer tydliga på den ljusare undersidan av vingarna. Har ett långsamt flygsätt och uppfattas nästan som svart när den flyger. Hagmarker och långa skogskanter är områden där den påträffas samt på öppen och blomrik mark. Olika gräs och halvgräs utgör föda för larven.

Nässelfjäril (*Aglais urticae*)

En av de vanligare och mest välkända arterna av dagfjärilar i Sverige och kan ses från april–september men kan ibland även ses tidigare. Nässelfjäril har en vingbredd på 38–62 mm och väldigt karaktäristiska vingteckningar på ovasidan som gör arten lätt att känna igen, inte minst på de blekblå teckningarna på vingarnas kanter. Vanlig på kulturmarker och trädgårdar. Larvernas föda utgörs av huvudsakligen nässlor.

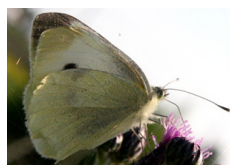
Rapsfjäril (*Pieris napi*)

Relativt vanlig bland vitfjärilarna med en vingbredd på 40–50 mm och ses vanligast under april–september. Vitaktiga till färgen med svarta framspetsar på framvingarna och ibland en svart fläck på framvingarnas mitt. Bakvingarna har en något gulare ton och mörkpudrade vingribbor, karaktärer som kännetecknar arten och som är mest synliga på undersidan. Flyger på öppna blomrika marker och syns ofta på blommande fält. Larverna livnär sig främst på kål- och senapsväxter.

Kålfjäril (*Pieris brassicae*)

En av de större dagfjärilarna här i Sverige med en vingbredd på 50–64 mm och ses vanligast under april–september. Kan i viss mån påminna om rovfjäril eller rapsfjäril men skiljer sig från rovfjäril mest genom att den svarta fläcken på framvingarnas framkant är längre utdragen samt att honorna har en kilformad teckning längs med framvingarnas bakre kant. Från rapsfjäril skiljer den sig förutom på storleken även på avsaknandet av de mörkpudrade vingribborna. Lever allmänt på öppna, blomrika kulturmarker och larverna livnär sig på olika kålsorter och krasse.

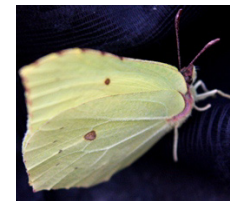
Ängsblåvinge (*Polyommatus semiargus*)

24–33 mm i vingbredd och kan ses runt maj–augusti men vanligast under juni–juli. Hanen är blåviolett på ovasidan medan honan är helt bruna-brunorange med blåa vingfjäll närmast kroppen. Undersidan är ljusbrun med små, ibland svaga, mörka prickar. Små honor kan förväxlas med mindre blåvinge som är Sveriges minsta dagfjäril. Vanlig omkring öppen, blomrik mark och larven lever på klöver.

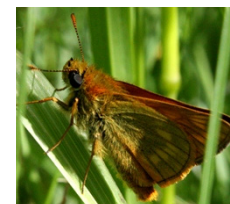
Citronfjäril (*Gonepteryx rhamni*)

Vanlig art med lång flygtid och är en av de första man ser på våren och en av de sista på sensommaren, vanligen under mars–oktober. Har en vingbredd på 48–60 mm. Hanen är citrongul till färgen och honan något ljusare, vilket på håll kan göra den svårare att urskilja från olika vitfjärilar när de väl kommit igång. Annars ganska lätt att skilja från andra då den har i stort sett inga mönster på vingarna förutom en orangebrun fläck på vardera vinge. Egentligen en skogsart men flyger även på öppna landskap med många blommor. Till värdväxterna för larven hör brakved och getapel.

Ängssmygare (*Ochlodes venata*)

26–32 mm i vingbredd och ses vanligast juni–augusti, kan under flygning förväxlas med både silversmygare och mindre tätelsmygare. Ängssmygare känns bäst igen på undersidan då den är gulgrön och har svagt antydda gula fläckar som är nästan fyrkantiga. På ovasidan kan hanen kännas igen på det helsvarta doftfjällstråket (tunt, svart streck som avger doft för att attrahera honor vid parning) i mitten på framvingarna, vilket skiljer sig från silversmygarens som har en vit strimma i mitten. Flyger på olika typer av ängsmark, gärna efter skogsvägar och bryn. Värdväxter för larven är olika vanliga gräsarter.

Mindre tätelsmygare (*Thymelicus lineola*)

Liten, allmän art som är enfärgad och har en vingbredd på 25–28 mm. Arten kan ses vanligen mellan juli–augusti men kan även ses tidigare. På ovasidan är den gulbrun och hanen har ett tunt, svart streck (doftfjällstråk) över framvingarna som inte alltid är lika framträdande som ängssmygarens. På undersidan är det mer eller mindre enfärgad utan de ljusa, fyrkantiga fläckarna som förekommer hos bland annat ängssmygare. Larven livnär sig vanligast på olika vanliga gräsarter som ängskavle, hundäxing och kvickrot.

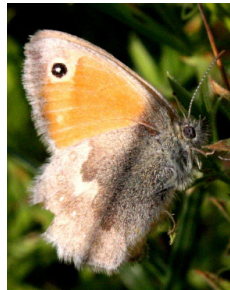
Mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*) [NT]

Rödlistad art med en vingbredd på 22–32 mm som vanligast har flygperiod under juni och juli. Mindre bastardsvärmare är den minsta av de femfläckade nordiska bastardsvärmarna med svagt genomskinligt mörkgrå framvinge med blågrön metallglans och fem stora röda fläckar. Bakvingen är röd med mörkgrå kant. Kan förväxlas med bredbrämrad bastardsvärmare som är dock betydligt större (30–46 mm i vingbredd) och har mer lysande röda fläckar som ger en mer kontrastrik intryck. Fjärilen flyger oftast i ängs- och hagmarker och besöker gärna de röda och blåviolettera korgblommiga växterna som t.ex. åkervädd, väddklingt och rödklint. Larven, som är grönaktig med svarta sidoryggfläckar som är som små punkter, livnar sig på ärtväxter som t.ex. gulvial, käringtand m.m. Är i riskzonen på grund av att de rika ängs- och hagmarkerna som hävdas sent eller extensivt, har blivit färre och färre på grund av igenväxning och skogsplantering samt av dagens tidiga slätter, därmed hamnar arten på kategorin "nära hotad" (NT) i rödlistan.

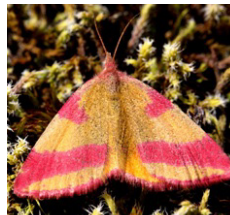
Kamgräsfjäril (*Coenonympha pamphilus*)

Ganska oansenlig dagfjäril som har en vingbredd på 25–37 mm och ses vanligen under maj–september. Påminner något om pärlgräsfjäril men är ljusare på ovasidan och hanen har två små, mörka ögonfläckar på framvingens framsida. På undersidan av framvingarna har den oftast en ögonfläck men bakvingarnas undersida, som är grå, har antingen inga eller svagt antydda ögonfläckar och endast ett svagt, ljus tvärband, till skillnad från pärlgräsfjäril som har tydligt vitt tvärband och ögonfläckar. Veldig allmän fjäril som påträffas lite överallt och har larver som livnar sig på olika gräsarter.

Allmän purpurmätare (*Lythria cruentaria*) [NT]

Ansenlig mätare som har en vingbredd på 19–23 mm och kan lättare ses under maj–augusti. Allmän purpurmätare är lätt att känna igen på sina starka färger med sina olikgrönaktigt ockragula framvingar som har två distinkta purpurröda tvärband som ibland kan vara något svagare. Bakvingarna är oftast varmt orangefärgade, ofta med svagt tvärband och vanligen svartpudrade närmast kroppen. Värdväxten är bergsyra som växer främst på torrängar, klippängar och dylikt, och är en ljuskrävande växt som gynnas av hävd av ovannämnda områden. Larverna kan även leva av ängssyra som är något vanligare. Minskning av miljöer som gynnar värdväxten utgör ett hot mot allmän purpurmätare, vilket gör att det hamnar i rödlistans kategori "nära hotad" (NT) och torrare områden bör därför varieras med en blandning mellan hävd och mark i vila för att gynna bergsyra.

Övrigt

Mindre vattensalamander (*Triturus vulgaris*) [Fridlyst]

Mindre vattensalamander blir upp till 11 cm lång och har en slät brunaktig hud och en buk som är orange i mitten och ljusare på sidorna. Lever på land förutom under parningsperioden som sker under april–juni där hanarna får sin parningsdräkt med en flikig kam längs ryggen och svansen, vilket försvinner efter att parningen är över. Trivs på fuktiga miljöer som odlade marker, trädgårdar och skogar. Liksom alla andra grod- och kräldjur i Sverige, är liten vattensalamander fridlyst i hela landet och får därför inte fångas, dödas, skadas eller flyttas. Ett exemplar hittades i vattenspelet i Orkesta kyrkogård.

Välkommen att kontakta kyrkogårdsförvaltningen:

Tomas Hallberg, kyrkogårdsföreståndare
Tfn: 08 - 511 862 32
e-post: tomas.hallberg@svenskakyrkan.se

Aylin Seid, assistent
Tfn: 08 - 511 862 31
e-post: aylin.seid@svenskakyrkan.se

Telefontider:

måndag 13.00-16.00
tisdag - torsdag 8.00-12.00
fredag 13.00-16.00

Postadress:

Vallentuna församling
Kyrkogårdsförvaltningen
Kyrkvägen 4
186 30 Vallentuna

Besöksadress:

Ladugården
Kyrkvägen 11
186 30 Vallentuna

Hemsida:

www.vallentunaforsamling.se/kyrkogard